



**Monumentnummer\*: 531324**

Smallepad 5  
3811 MG Amersfoort  
Postbus 1600  
3800 BP Amersfoort  
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56  
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument  
Inschrijving register\* 08 februari 2013  
Kadaster deel/nr 82726/88

*Woonplaats\** Muiden, Muiderberg  
*Gemeente\** Gooise meren  
*Provincie\** Noord-Holland

*Locatiennaam* Muiderberg  
*Locatieomschrijving* Betonnen werken Muiden-Muiderberg

| <i>Kadastrale gemeente*</i> | <i>Sectie*</i> | <i>Kadastraal object*</i> | <i>Appartement aanduiding</i> | <i>Grondperceel</i> |
|-----------------------------|----------------|---------------------------|-------------------------------|---------------------|
| Muiden                      | E              |                           |                               | 1794                |
| Muiden                      | G              |                           |                               | 66                  |
| Muiden                      | E              |                           |                               | 734                 |
| Muiden                      | G              |                           |                               | 643                 |

*Omschrijving\*\**

Cluster 2. V.I.S.-Kazematten.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

V.I.S.-KAZEMATTEN zijn in seriematige vorm als een gewapend betonnen verdedigingwerken toegevoegd aan het bestaande defensiestelsel. Tussen 1928 en 1935 verscheen in een aantal delen het Voorschrift Inrichten Stellingen no. 77 (V.I.S.). Deze boekwerken zijn ontstaan uit de wens tot standaardisering van de bouw van gewapend betonnen groepsschuilplaatsen en gevechtsofstellingen, waar het tot dan toe aan ontbrak. De voorschriften waren bedoeld voor de bouw van stellingen in oorlogsomstandigheden, door de troepen zelf. Voor vreedstijd zou de genie andere ontwerpen maken. Omdat de V.I.S. was bedoeld voor onervaren dienstplichtige militairen, waren de ontwerpen van de kazematten zo eenvoudig mogelijk, met rechthoekige vormen. Er werden verschillende bouw mogelijkheden per kazematttype gegeven, die aangepast konden worden aan de (oorlogs- en

\* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

\*\* Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



terrein)omstandigheden waaronder gebouwd moest worden. Ook het weerstandsvermogen kon per bouwwerk verschillen, zijnde W 12-15, W 15-21 of W 21-28. Het eerste boekwerk van het V.I.S. was deel VII, Bouw van zware gewapend betonnen schuilplaatsen. Het gold vanaf de datum van verschijnen als norm voor de gehele Nederlandse krijgsmacht. In tegenstelling tot hetgeen door de titel wordt gesuggereerd, handelt deel VII voornamelijk over gevechtsoptellingen. Slechts twee van de tien voorbeeldontwerpen betreffen schuilplaatsen. De voorschriften uit de V.I.S. waren sterk theoretisch van aard of gebaseerd op kennis en ervaringen uit de buurlanden en de Eerste Wereldoorlog. Er waren vanuit militaire kring dan ook verschillende kritische geluiden te horen, zowel over de gezondheidsrisico's van de manschappen, als in tactisch en technisch opzicht. Pas nadat een aantal V.I.S.-kazematten (in vredestand) was gebouwd, kwam er een oefenkasemat tot stand, bedoeld voor de opleiding van bedienend personeel. Dit leidde tot enkele aanpassingen van de reeds gebouwde werken. In de Vesting Holland zijn in totaal ca. 40 V.I.S.-kazematten gebouwd, waarvan 34 stuks aan nieuwe of verbeterde accessen in het Oostfront Vesting Holland. Nabij de V.I.S. mitrailleurkasemat Hakkelaarsbrug-Zuid restern enkele tetraëders als restant van een wegbermversperring uit de mobilisatieperiode 1939-1940.

### Omschrijving

Een viertal V.I.S.-KAZEMATTEN als overgebleven elementen van de verdediging van een belangrijk, kort tevoren gerealiseerd acces. In 1931 werd een aantal V.I.S.-kazematten gebouwd ter verdediging van de rijksweg Amersfoort-Amsterdam, die een nieuw acces vormde binnen de inundatievelden tussen Muiden en Muiderberg. Daarvan resteren de mitrailleurkazematten Hakkelaarsbrug-Zuid, Hakkelaarsbrug-Noord en Muiden-West en de kanonkasemat Muiden-Oost. Hakkelaarsbrug-Zuid is gelegen ten zuiden van de rijksweg Amersfoort-Amsterdam (A1) in het buurtschap De Goog. De kasemat ontleent zijn naam aan de nabij gelegen brug over de Naarder Trekvaart. De kasemat diende samen met de identieke kasemat Hakkelaarsbrug-Noord (gelegen in het complex Betonnen Werken Muiderberg, ten zuidoosten van de Googweg) voor het geven van flankerend vuur bij de inmiddels gesloopte kanonkasemat Hakkelaarsbrug-Midden. De V.I.S.-mitrailleurkasemat Muiden-West ligt bij de Weesper Binnenweg aan de westelijke Vechtoever direct ten zuiden van Muiden en was, samen met de inmiddels eveneens gesloopte mitrailleurkasemat Muiden-Midden bedoeld om flankerend vuur te geven bij de V.I.S.-kanonkasemat Muiden-Oost. De laatste ligt aan de de Zuidpolderweg ten oosten van Muiden.

De in gewapend beton uitgevoerde kazematten zijn deels aangeaard. Elke kasemat is gebouwd volgens het Voorschrift Inrichten Stellingen (V.I.S.) no 77. type V. De kasemat is één bouwlaag hoog en rechthoekig van vorm met een plat dak. Aan de zijde van het schietgat voor de mitrailleur hebben de wanden een dikte van tussen de 1.80 m en 2.30 m, aan de bovenzijde is er een dekking van 1.50 meter beton, in beginsel voorzien van een laag aarde. De ingang van Hakkelaarsbrug-Zuid bevindt zich links in de oostwand, bij zowel Muiden-West als Muiden-Midden in de westwand. De ingang staat op een haakse gang waaraan twee ruimtes grenzen. De eerste ruimte was een wachtruimte voor de manschappen en had een periscoop, de tweede een gevechtsruimte voor de mitrailleur of kanon. Beide ruimtes hebben een schietgat voor geweer in de richting van de gang. Voor de mitrailleur of kanon is er een schietgat aan de andere zijde. Bij Hakkelaarsbrug-Zuid is dat de westwand, bij Muiden-West en Muiden-Midden de oostwand. De trechtersvormige wanden van deze schietgaten zijn versterkt met een vertanding van spoorstaven.

### Waardering

De vier V.I.S.-KAZEMATTEN binnen het complex Betonnen Werken Muiden- Muiderberg zijn van algemeen belang vanwege:

\* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen

\* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

\*\* Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument



gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

\* Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de en 20ste eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (20ste eeuw) c. het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw)

De onderdelen dateren uit 1931 en zijn voorbeelden van V.I.S.-kazematten, naar het Voorschrift Inrichten Stellingen.

\* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

\* De onderdelen zijn vrij zeldzaam omdat er slechts 40 V.I.S.-kazematten in Nederland zijn gebouwd en vanwege de onderlinge relatie tussen de diverse kazematten die de rijksweg Amersfoort-Amsterdam tussen Muider en Muiderberg moesten verdedigen. Een van de bijbehorende kazematten, Hakkelaarsbrug-Noord, ligt in het complex Betonnen Werken Muiderberg.

\* De onderdelen zijn tamelijk gaaf bewaard en laten zich in het veld nog goed als zodanig herkennen.

*Hoofdcategorie*

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

*Subcategorie*

Kazemat (B)

*Functie*

Kazemat (B10)